

เด็นดง: ผลงานการสร้างสรรค ดนตรีพื้นบ้านอีสานร่วมสมัย

Dern Dong: The creation of
contemporary Isaan folk music

(Received: 29 December 2023; Revised: 18 June 2024; Accepted: 7 August 2024)

อาทิติย์ กระจ่างศรี^[1]
Artit Krajangsree

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์ดนตรีพื้นบ้านอีสานร่วมสมัยร่วมกับทัศนียภาพทางเสียง “เด็นดง” ผู้สร้างสรรค์นำแนวคิดดนตรีทัศนียภาพทางเสียงเป็นกรอบในการทำงาน โดยการศึกษาเสียงนกในพื้นที่บริเวณมหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งใช้แนวคิดดนตรีอินเดียน่าด้วยเรื่องของระยะเวลาในการลงพื้นที่ศึกษาและกำหนดโครงสร้างเพลง แบ่งออกเป็น 4 ท่อนได้แก่ 1.ยามเช้า 2.ยามสวย 3.ยามบ่าย 4.ยามแลง จากการบันทึกเสียงและสังเกตพฤติกรรมการร้องพบว่า เสียงของนกตามช่วงเวลาดังกล่าวมีรูปแบบคล้ายดนตรี กล่าวคือ มีคุณลักษณะของเสียงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวตามชนิดและรูปร่างของนก มีรูปแบบจังหวะที่ชัดเจน มีอัตราความเร็วของการร้องที่ต่างกันออกไปตามช่วงเวลาโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 120 bpm และ 140 bpm มีระดับเสียงคงที่อยู่ในคีย์ F Major จากการศึกษาข้างต้นผู้สร้างสรรค์นำรูปแบบของการร้องของนกมากำหนดเป็นกระสวนจังหวะและกำหนดคีย์ของเพลง ด้านการออกแบบทำนองผู้สร้างสรรค์ใช้ทฤษฎีการเป่าแคนลายทางสั้นเป็นกรอบในการสร้างทำนองเพลง และใช้เสียงสังเคราะห์จากคอมพิวเตอร์เพื่อเพิ่มย่านความถี่ต่ำให้กับบทเพลง ด้านการออกแบบเสียงของนกจากกล่องอีสานและเสียงของลมจากโหวด เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมของเสียงให้สมบูรณ์

คำสำคัญ : การสร้างสรรค์ดนตรี, ดนตรีพื้นบ้านอีสาน, ร่วมสมัย, ทัศนียภาพทางเสียง

^[1] อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีและการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Lecturer, Department of Music and Performing Arts, Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University.

Abstract

This article aims to create contemporary Isaan folk music together with the soundscape, "Dern Dong." The creator uses the concepts of music and soundscape as a framework for working. By studying the sounds of birds in the area around Khon Kaen University, which uses the concept of Indian music regarding sensuality, time to study the area and determine the structure of the song is divided into 4 sections, namely 1. morning, 2. afternoon, 3. afternoon, and 4. evening. From recording and observing singing behaviour, it was found that the sounds of birds during these periods are similar to music; that is, they have sound characteristics that are unique to the type and shape of the bird. There is a clear rhythmic pattern. The rate of singing varies over time, with an average of 120 bpm and 140 bpm with a constant sound level in the key of F major. From the above studies, the creators took the form of birds' singing to determine. It is the rhythm that determines the key of the song. In terms of melody design, the creators used the theory of Major Mode in Khaen playing as a framework for creating melodies. and uses computer-synthesised sounds to enhance the low frequencies of the song. The sound design of birds from the Isaan drum and the sound of the wind from Voat To create a complete sound environment.

Keywords: music creation, Isaan folk music, contemporary, soundscape.

บทนำ

หลังคริสต์ทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา แวดวงทางมานุษยวิทยาให้ความสนใจต่อการรับรู้ประสบการณ์ทางผัสสะที่หลากหลาย (Multisensory) ไม่ว่าจะเป็นการมองเห็น การดมกลิ่น การลิ้มรส โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้ยิน เสียงจึงถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญของนักมานุษยวิทยาสำหรับทำความเข้าใจความสัมพันธ์ที่ดำรงอยู่ในโลก เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มนุษย์กับสัตว์ รวมไปถึงมนุษย์กับวัตถุ สิ่งของการฟังเสียงอย่างใส่ใจจึงเป็นสิ่งที่มานุษยวิทยาให้ความสำคัญเช่นเดียวกันกับแวดวงดนตรีและการประพันธ์เพลง เนื่องจากการฟังถือเป็นจุดเริ่มต้นของนักมานุษยวิทยาในการสร้างข้อมูลหรือเขียนเรื่องเล่าเพื่อบอกเล่าชีวิตของผู้คนและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว (ณัฐนรี, 2566) อีกด้านหนึ่งคือการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของดนตรีนอกภาคพื้นยุโรปและอเมริกาที่เรียกกันว่า “ดนตรีชาติพันธุ์” (Ethnic Music) อาทิ ดนตรีอินเดีย จีน ญี่ปุ่น กลุ่มประเทศอาหรับ และแอฟริกา ที่มีสำเนียงและลักษณะของเสียงที่เกิดจากเครื่องดนตรีหน้าตาแปลกประหลาดและหลากหลาย ทั้งนี้ปรัชญาทางสุนทรียะแห่งเสียงในความหมายเชิงลึกที่สำคัญน่าจะมาจากสำนักดนตรีทดลอง (Experimental Music) ภายใต้การนำของจอห์น เคจ (John Cage) ที่ปฏิวัติยกระดับให้สรรพเสียงที่อื้ออึงดังลั่นจากสิ่งที่ไม่ใช่เครื่องดนตรี จากการบรรเลงของผู้ที่ไม่จำเป็นต้องเป็นนักดนตรี จากการสร้างสรรค์ของผู้ที่ไม่จำเป็นต้องเป็นนักประพันธ์เพลง รวมถึงความเจียบ ให้มีคุณค่า มีความงาม

เป็นสุนทรียะที่แตกต่าง อันส่งผลให้รูปแบบของดนตรียุคใหม่มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นมากมายมหาศาล (เกษมสันต์, 2560)

ผลงานบันทึกเสียงธรรมชาติและสัตว์ป่าของ เบอร์นี่ เคราส์ (Bernie Krause) ช่วยให้วิชาการแนวใหม่ที่เรียกว่า Soundscape เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากขึ้นซึ่งมีส่วนสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเชื่อมโยงกับศาสตร์ดนตรีบำบัด โดยจำแนกสรรพเสียง (Soundscape) เป็น 3 ชนิด คือ Geophony, Biophony, Anthrophony ซึ่งเสียงในแบบ Biophony เป็นดัชนีบ่งชี้ความหลากหลายทางชีวภาพที่ดี ด้วยว่าธรรมชาติสร้างให้แมลง นก และสัตว์ป่าชนิดอื่นส่งเสียงได้ในระดับเสียง (pitch) ที่แตกต่างกัน (เกษมสันต์, 2560) มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นสถานศึกษาที่ยังคงอนุรักษ์ธรรมชาติไว้อย่างดี สิ่งหนึ่งที่สามารถยืนยันได้อย่างชัดเจนคือ มีพื้นที่ศึกษาระบบนิเวศวิทยาที่ยังคงเป็นป่าไม้โดยมีพืชพันธุ์หลากหลายชนิด และสิ่งที่สังเกตได้อย่างง่ายคือ มีนกนานาชนิดที่ส่งเสียงร้องอยู่ทั่วทุกขณะ โอบล้อมกับผู้คนและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ภายในมหาวิทยาลัย และที่สำคัญมากไปกว่านั้นคือ เสียงนกที่ได้ยินมีลักษณะของเสียงและรูปแบบที่ชัดเจน แต่เป็นสิ่งที่ผู้สร้างสรรค์ในฐานะนักดนตรีไม่เคยสังเกตุงฟังเสียงเหล่านี้เลย

จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับงานประเพณี โดยเฉพาะดนตรีพื้นบ้านอีสานยังพบงานลักษณะนี้ยังมีน้อย ในขณะที่สถาบันการศึกษารวมถึงศิลปินนักร้องสร้างสรรค์ทางด้านดนตรีในปัจจุบันเริ่มให้ความสนใจกับงานในลักษณะนี้มากขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำงานในลักษณะนี้เพื่อเป็นทางเลือก

มากขึ้น จากความสำคัญดังกล่าวงานชิ้นนี้จึงอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการเขียนอธิบายในเชิงวิชาการเพื่อสามารถให้นักวิชาการหรือผู้ที่สนใจได้นำไปต่อยอด หรือประยุกต์ใช้ต่อไปได้

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างสรรค์ดนตรีพื้นบ้านอีสานร่วมสมัยร่วมกับทัศนียภาพของเสียงผ่านผลงาน “เดินดง”

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทางด้านการเรียนการสอน งานชิ้นนี้เป็นตัวอย่างในการอธิบายแนวคิด วิธีการและกระบวนการสร้างสรรค์งานดนตรี (Music) ร่วมกับทัศนียภาพทางเสียง (Soundscape) สำหรับนักเรียนนักศึกษาได้

2. ทางด้านงานวิชาการ ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นนี้เป็นผลงานทดลองที่สามารถเป็นฐานข้อมูลให้กับนักวิชาการได้ศึกษาวิเคราะห์ วิพากษ์ และเป็นประโยชน์กับการสืบค้นของงานสร้างสรรค์ดนตรีแนวทัศนียภาพทางเสียงได้

3. ทางด้านนักสร้างสรรค์ดนตรีพื้นบ้านอีสาน ผลงานชิ้นนี้อาจจะเป็นอีกวิธีการทำงานเพื่อสร้างสรรค์ดนตรีในรูปแบบหนึ่งเพื่อทดลอง ค้นหา ทั้งด้านแนวคิด วิธีการได้

ขอบเขตการศึกษา

ผู้สร้างสรรค์ใช้แนวคิดราคาะเพื่อศึกษาเสียงจากระบบนิเวศในมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยกำหนดเวลาและพื้นที่ศึกษา

ได้แก่ 1) ช่วงเช้าศึกษาเส้นทางธรรมชาติวิทยาหรือ Banyan tree Park: KKU Natural Science Track 2) ช่วงสายศึกษาสวนร่มเกล้า กัลปพฤกษ์ Dry Dipterocarp Forest 3) ช่วงบ่ายศึกษาสวนป่า Forest Garden 4) ช่วงเย็นศึกษาเส้นทางธรรมชาติวิทยาหรือ Banyan tree Park: KKU Natural Science เพื่อนำเสียงมาทดลองสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรีอีสานร่วมสมัย โดยใช้แนวคิดดนตรีแนวทัศนียภาพทางเสียง จำนวน 1 บทเพลง ความยาว 6 นาที 58 วินาที

ผลการศึกษา

กระบวนการสร้างสรรค์

กระบวนการสร้างสรรค์งานครั้งนี้ ผู้สร้างสรรค์ไม่ได้ตั้งต้นความคิดหรือกำหนดกรอบความคิดด้วยทฤษฎีใดเป็นหลัก เพราะผู้สร้างสรรค์ลงมือปฏิบัติในฐานะ “ศิลปิน-นักสร้างสรรค์-นักปฏิบัติ” ที่ริเริ่มสร้างงานการแสดงด้วยแรงบันดาลใจ (inspiration) และความปรารถนาอย่างแรงกล้า (passion) เพื่อสื่อสารความคิด ความรู้สึก และจินตนาการไปยังผู้ชม การลงมือสร้างสรรค์จึงเป็นกระบวนการทดลอง มุ่งปฏิบัติ และค้นหากลวิธีในการสร้าง คัดสรร แก่ไข และประกอบสร้างผลงานให้เกิดความสมบูรณ์

อย่างไรก็ดี ในระหว่างการปฏิบัติการสร้างสรรค์การแสดง ก็ได้หยิบยืมแนวคิดและทฤษฎีบางเรื่องมาใช้ขยายความเข้าใจ และคิดวิเคราะห์เชิงลึก เพื่อให้ผู้สร้างสรรค์เข้าถึงสิ่งที่ต้องการ ค้นหาหนทางการทำงาน โดยจะขออธิบายถึงแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ระหว่างการปฏิบัติการสร้างสรรค์การแสดง ประกอบด้วย

1. Barry Truax (2000) ผู้บุกเบิกการสังเคราะห์เสียงแบบเรียลไทม์ การสร้างสรรค์ดนตรีแนวทัศนียภาพทางเสียง (Soundscape Music) ในยุคแรกนั้นมักจะเป็นดนตรีแนวอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Music) เพื่อสร้างเสียงที่ให้ความรู้สึกถึงพื้นที่นั้น ต่อมาเริ่มใช้วิธีการบันทึกเสียงธรรมชาติมาผสมเข้ากับเพลง หรือสร้างเสียงดนตรีจากวัสดุตามธรรมชาติมากขึ้น จากแนวคิดดังกล่าวผู้สร้างสรรค์เลือกใช้ทัศนียภาพทางเสียงในพื้นที่ของมหาวิทยาลัย มาสร้างสรรค์ร่วมกับดนตรีแนวอิเล็กทรอนิกส์และดนตรีพื้นบ้านอีสาน

2. Daniel Politoske (1988) แนวคิดดนตรีอินเดียว่าด้วยเรื่องของราคะที่มีความสัมพันธ์กับเวลาได้แก่ **ลลิตา ราคะ** ใช้บรรเลงเข้าก่อนพระอาทิตย์ขึ้น **พระบาท ราคะ** ใช้บรรเลงในเวลาสามชั่วโมงแรกหลังพระอาทิตย์ขึ้น **มาระวา ราคะ** ใช้บรรเลงในเวลาก่อนพระอาทิตย์ตก **บิฮัก ราคะ** ใช้บรรเลงในเวลาเที่ยงคืน จากแนวคิดนี้ผู้สร้างสรรค์ใช้เป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับเวลา (Timing) ที่มีความแตกต่างในการใช้เสียงที่ส่งผลต่อความรู้สึกและเป็นนัยยะเชิงความหมายมาเป็นตัวเล่าเรื่องผ่านงานสร้างสรรค์ และเพื่อกำหนดท่อนเพลงตามช่วงเวลาที่ยังไปบันทึกเสียงด้วยได้แก่ ยามเช้า (เวลารุ่งเช้า) ยามสาย (เวลาสาย) ยามบ่าย (เวลาบ่าย) ยามแลง (เวลาเย็น)

3. สนอง คลังพระศรี (2549) ลายต้นแบบหรือลายครูของแคนคือ **ลายทางสั้น** ประกอบไปด้วยลายย่อย 3 ลายได้แก่ ลายสุดสะแนน ลายไปซ้าย ลายสร้อย ใช้บรรเลงประกอบหมอลำกลอน ทำนองมีลักษณะเป็นการด้นลาย (Improvisation) ในกลุ่ม

เสียง ซ, ล, ด, ร, ม โดยใช้เสียง ซ เป็นเสียงเสา (Drone) เพื่อสร้างสำเนียงและสร้างอารมณ์เพลง หากเทียบกับบันไดเสียงหรือโหมด (Mode) ในดนตรีตะวันตก จัดอยู่ในกลุ่มบันไดเสียงทางเมเจอร์ (Major) ให้อารมณ์สร้าง สนุกสนาน ไร้ใจ เหมาะสำหรับเป็นลายแสดงถึงความสุข ผู้สร้างสรรค์ใช้ทฤษฎีนี้ในการสร้างทำนองเพลง

ขั้นตอนการสร้างสรรค์

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 ทบทวนแนวคิดงานทางด้านทัศนียภาพทางเสียง (Soundscape) ทบทวนแนวคิดงานทางด้านดนตรีกับเวลา (Timing) ทบทวนแนวคิดงานทางด้านดนตรีพื้นบ้านอีสาน (Isaan Folk Music) เพื่อทำความเข้าใจหลักการในการศึกษาและการสร้างสรรค์

1.2 ลงพื้นที่เพื่อศึกษาเสียงในระบบนิเวศของมหาวิทยาลัยขอนแก่น และบันทึกทัศนียภาพทางเสียงได้แก่

ภาพที่ 1 ลงพื้นที่ศึกษาและบันทึกเสียงสวนร่มเกล้ากล้วยักษ์

Dry Dipterocarp Forest

ที่มา: อาทิตย์ กระจ่างศรี (2565)

จากการลงพื้นที่สังเกตและบันทึกเสียงนกตามสถานที่ที่กำหนดไว้ทั้ง 3 พื้นที่ 4 ช่วงเวลา พบว่าแต่ละพื้นที่มีเสียงไม่เหมือนกัน อาจเนื่องมาจากเป็นพื้นที่ของนกแต่ละชนิดที่เป็นเขตพื้นที่ของตน โดยเฉพาะ Banyan tree Park: KKU Natural Science Track เป็นพื้นที่ที่มีเสียงนกกระจอกมากที่สุด ส่วนพื้นที่อีก 2 แห่งมีนกที่แตกต่างออกไป โดยพื้นที่ Dry Dipterocarp Fore พบเสียงนกกระจอก และพื้นที่ Forest Garden พบเสียงนกกาเหว่า อย่างไรก็ตามถึงแม้ทั้ง 3 พื้นที่จะมีนกที่พบเป็นหลักก็จริง แต่ยังมีนกชนิดอื่นอีกหลายชนิดที่ส่งเสียงร้องให้ได้ยินเช่นกัน โดยเฉพาะนกโพระดก ที่พบในทุกพื้นที่และทุกช่วงเวลา จากการลงพื้นที่บันทึกเสียงผู้สร้างสรรค์นำเสียงที่ได้มาเป็นต้นแบบในการทำงานในขั้นตอนต่อไป

2. การคัดเลือกวัตถุดิบที่ใช้ในการสร้างสรรค์

2.1 คัดเลือกเสียงที่บันทึกจากพื้นที่ 3 พื้นที่ตามเวลาที่กำหนดไว้

วิเคราะห์ลักษณะของเสียง (Timbre) ผู้สร้างสรรค์วิเคราะห์ลักษณะของเสียงที่บันทึกมามีเสียงอะไรบ้าง รูปแบบเสียงเป็นแบบไหน ซึ่งจากการวิเคราะห์คุณลักษณะของเสียงส่วนใหญ่เป็นเสียงนกซึ่งมีเสียงที่ต่างกันอย่างชัดเจนตามชนิดของนก ในขณะที่เดียวกันสิ่งที่ชัดเจนที่สุดคือ รูปแบบการร้องของนก (Rhythm) ต่างกัน และช่วงเวลานั้นมีส่วนในการร้องด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีความเร็วที่สม่ำเสมอและมีคีย์ที่ชัดเจน

ภาพที่ 2 เสียงที่ได้จากการบันทึก
ที่มา: อาทิตย์ กระจ่างศรี (2565)

คัดเลือกเสียงนก (Select, Clean, Edit) ขั้นตอนนี้เป็น การคัดเลือกเสียงของนกชนิดต่าง ๆ มาทำงานในเชิงของดนตรีโดย การใช้เครื่องมือเข้ามาช่วยทำงานคือ EQ โดยการตัดเสียงที่ไม่ ต้องการออกไป (Cleaning) เหลือไว้เพียงเสียงนกเท่านั้น สาเหตุที่ ต้องทำแบบนี้คือ หากไม่ใช้ EQ เสียงรบกวน (noise) จะมีมาก โดยเฉพาะเสียงย่านต่ำที่ทำให้การทำงานนั้นลำบากเนื่องจากเสียง นกไม่ชัดเจน การปรับความดังของเสียงให้เหมาะสม (Gain Staging) เพื่อให้เสียงที่ได้มามีความกังเท่ากัน

ภาพที่ 3 การใช้ EQ ตัดเสียงรบกวนออกจากเสียงนก

ที่มา: อาทิตย์ กระจ่างศรี (2565)

2.2 คัดเลือกเครื่องดนตรีเพื่อนำมาสร้างสรรค์ผลงาน
ได้แก่ดนตรีพื้นบ้านอีสาน และดนตรีอิเล็กทรอนิกส์

3. การออกแบบดนตรี

3.1 นำเสียงนกที่ผ่านกระบวนการข้างต้นมาจัดวางเพื่อกำหนดท่อนเพลง และความเร็วของเพลง (From and Tim) ขั้นตอนนี้คือการนำเสียงนกมาจัดวางตามโครงสร้างเพลงที่กำหนดไว้โดยยึดเสียงนกตามเวลาที่บันทึกมา ซึ่งแต่ละท่อนและเวลาใช้เสียงนกที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามยังคงเสียงนกโพรดักไว้ ซึ่งเป็นนกที่ร้องเป็น Beat กำหนดความเร็วของเพลง

3.2 สร้างกระสวนจังหวะเพลงจากรูปแบบการร้องของนก (Rhythm) เป็นการออกแบบกระสวนจังหวะของเพลงซึ่งอ้างอิงจากรูปแบบการร้องของนก โดยการแทนค่าเป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะได้แก่ นกบางตัวแทนค่าเป็นฉาบ นกบางตัวแทนค่าเป็นขอลอ

3.3 กำหนดคีย์เพลงตามเสียงร้องของนกและสร้างทำนองเพลงสำหรับเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน (Melody) นอกจากนี้ที่ร้องเป็นจังหวะที่พบยังมีนกที่ร้องเป็นทำนองเช่นกันคือ นกกะปูด ผู้สร้างสรรค้ใช้ทำนองจากนกกะปูดบรรเลงผ่านเครื่องดนตรีตบโต้ระหว่างนกกับเครื่องดนตรี

ภาพที่ 4 การนำเสียงที่เลือกแล้วมาจัดวางเพื่อออกแบบดนตรี

ที่มา: อาทิตย์ กระจ่างศรี (2565)

3.4 แนวคิดการออกแบบดนตรี

ท่อนที่ 1 ยามเช้า (นาที่ที่ 00.00 - 02.14)

ผู้สร้างสรรค้บันทึกเสียงเดินเท้าเข้าป่า เพื่อสื่อถึงการเดินดง รุ่งเช้าเวลา 06.00-08.00 น. เป็นช่วงที่นกตื่นออกหากิน โดยส่วนใหญ่นกที่พบคือนกกระจอก นกพิราบ นกกระจิบ และนกโพระดก ในช่วงเช้านกโพระดกร้องในความเร็วโดยเฉลี่ยที่ 139, 140, 141 bpm ผู้สร้างสรรค้กำหนดความเร็วของเพลงที่อัตรา 140 bpm ผู้สร้างสรรค้เลือกเสียงของนกโพระดกแทนเครื่องดนตรี (ขอลอ) และกำหนดคีย์เพลงด้วยเนื่องจากเสียงนกโพระดกที่ร้องโดยเฉลี่ยคือเสียง E และ F ผู้สร้างสรรค้จึงกำหนดเพลงเป็นคีย์ F เพื่อให้สามารถใช้บรรเลงร่วมกับแคนและโหวดได้

จากนั้นใช้รูปแบบของการร้องของนกที่สามารถบันทึกได้ขณะนั้น มาสร้างเป็นกระสวนเพื่อสอดรับกับเสียงนกโพระดก ผู้สร้างสรรค์ เลือกเสียงนกกระจอกแทนเสียงของฉาบเล็ก นกกระจิบแทนเสียงของฉิ่ง เสียงนกพิราบไม่สามารถบันทึกได้เนื่องจากมีเสียงรบกวนมาก ผู้สร้างสรรค์ใช้วิธีการสร้างขึ้นมาจากเสียงกลองโดยใช้วิธีการใช้นิ้วถูกับหนังกลอง ทำนองเพลงผู้สร้างสรรค์เลือกทำนองสั้น ๆ จากลายทางสั้นของแคนซึ่งเป็นลายที่ใช้ในการเป่าลำเดินดง ในหมอลำกลอน จัดอยู่ใน Major โหมด ให้ความรู้สึกสดใสในตอนเช้า ผู้สร้างสรรค์เพิ่มย่านความถี่ต่ำให้กับเพลงด้วยเสียง Synthesizer ใช้คอร์ด F

ตารางที่ 1 ตัวอย่างเพลงท่อนที่ 1

โพระดก	xxxx							
กระจิบ	----	-xxx	-xxx	-xxx	----	-xxx	-xxx	-xxx
นกพิราบ	----	--x	--x	--x	----	--x	--x	--x
โหวด แคน	---ม	--รม	--xm	--รม	---ม	--รม	--xm	--รด

ท่อนที่ 2 ยามสวຍ (นาที่ที่ 02.14 - 04.20)

ช่วงสายเวลา 10.00-12.00 น. อากาศเริ่มอุ่นนกร้องน้อยลง นกโพระดกร้องช้าลงเฉลี่ยอยู่ที่ 120 bpm เสียงนกในช่วงสายที่เพิ่มเข้ามาคือ นกกะปูด และนกกระจิบ ซึ่งมีรูปแบบการร้องที่แตกต่างออกไป ผู้เขียนจึงเลือกเสียงนกกะปูดมาสร้างทำนองจากนั้นได้ขยายทำนองเพิ่ม และนกกระจิบมาสร้างเป็นกระสวนจังหวะ ท่อนนี้ต้องการสื่อถึงคนพยายามจะร้องโต้ตอบ

เพื่อพูดคุยกับนัก โดยใช้เสียงแคนและโหวดแทนเสียงของคน ผู้สร้างสรรค้ยังเลือกใช้เสียง Synthesizer ใช้คอร์ด F เพื่อเพิ่มย่านความถี่เช่นเดิม แต่เลือกเปลี่ยนรูปแบบของเสียงเพื่อให้รู้สึกถึงบรรยากาศที่เป็นช่วงเวลาตอนสาย

ตารางที่ 2 ตัวอย่างเพลงท่อนที่ 2

โพระดก	--x	--x	--x	--x	--x	--x	--x	--x
กระดกปูด	--x	xxxx	xxxx	-x-x	-x-	---	---	---
โหวด แคน	--ค	ลลลล	ดดดม	-ม-ช	-ล-	---	---	---

ท่อนที่ 3 ยามบ่าย (นาที่ที่ 04.20 - 05.08)

ช่วงบ่ายเวลา 14.00-15.00 น. เป็นช่วงอากาศร้อน ช่วงเวลานี้มักจะส่งเสียงน้อยมาก บรรยากาศเงียบ มีเสียงนกโพระดกร้องแต่น้อยมากผู้สร้างสรรค้เลือกความเร็วของเพลงที่ 120 bpm ใช้วิธีการให้เสียงนกโพระดกร้องเป็นระยะ ๆ ในขณะเดียวกันใช้เสียงนกกาเหว่าร้องมาเป็นระยะพร้อมด้วยนกกระปูดสอดแทรกเล็กน้อย พื้นหลังของเพลงเป็นเสียงนกชนิดอื่นคลอเสียงเบา ผู้สร้างสรรค้ไม่สามารถบันทึกเสียงลมได้จึงสร้างเสียงลมจากโหวดโดยการเป่าลมเบา หมุนโหวดสลับไปมา และใช้วิธีการ Pan จากโปรแกรมเพื่อให้เกิดลักษณะของเสียงลม ในท่อนนี้ผู้เขียนไม่ใช้เสียง Synthesizer เพื่อเพิ่มย่านความถี่เพราะต้องการให้รู้สึกถึงบรรยากาศเงียบสงบของเวลาตอนบ่าย

ตารางที่ 3 ตัวอย่างเพลงท่อนที่ 3

โพระดก	---	---	---	---X	---	---	---	---X
นกกาเหว่า	---	---X	---	---X	---	---X	---	---X
โหวด	---	---	---	---ด	ดลลล	ดลลล	ดลลล	---

ท่อนที่ 4 ยามแลง (นาทีกี่ 05.08 - 06.57)

ช่วงค่าเวลา 17.00 - 19.00 น. เป็นช่วงเวลานักเริ่มส่งเสียงร้องดังขึ้นอีกครั้งให้ความรู้สึกที่สดใสเหมือนตอนเช้า แต่ในขณะเดียวกันในช่วงเย็นจะมีเสียงเซียดและจิ้งหรีดร้องให้ความรู้สึกถึงยามค่ำคืน ผู้สร้างสรรค์เลือกท่อนเพลงในท่อนที่ 1 ทั้งหมดมาใช้อีกครั้งทั้งความเร็วและคีย์ของเพลง แต่ใช้เสียงเซียดเป็นพื้นหลังของเพลง และใช้วิธีการจบเพลงโดยบรรเลงประโยคสุดท้ายของเพลงซ้ำตามรูปแบบของเพลงพื้นบ้าน ผู้สร้างสรรค์ใช้วิธีการ Fade Out ของเสียงนกค้อย ๆ หายไป และสุดท้ายเป็นเสียงคนเดินออกจากป่า

ตารางที่ 4 ตัวอย่างเพลงท่อนที่ 4

โพระดก	xxxx	xxxx	xxxx	xxxx	xxxx	xxxx	xxxx	xxxx
กระจิบ	---	-xxx	-xxx	-xxx	---	-xxx	-xxx	-xxx
นกพิราบ	---	---X	---X	---X	---	---X	---X	---X
โหวด แคน	---ม	---รม	---xm	---รม	---ม	---รม	---xm	---รด

3.5 บันทึกเสียงเครื่องดนตรี (Record Instruments)
ผู้สร้างสรรค์ลงพื้นที่บันทึกเสียงนกมีนยางชนิดที่ส่งเสียงร้องแต่ไม่สามารถบันทึกเสียงมาได้คือ นกพิราบ จึงใช้ทดลองสร้างเสียง

ขึ้นมาจากเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานแทน (Sound Design) โดย
การใช้นิ้วมือถูกับหน้ากลอง

ภาพที่ 5 การบันทึกเสียงกลองเพื่อใช้ทำแทนเสียงนกพิราบ
ที่มา: อาทิตย์ กระจ่างศรี (2565)

3.6 ประจุแต่งเสียง (Mixing and Mastering) เป็นขั้นตอน
การนำเสียงทุกอย่างมาผสมกันเพื่อให้เกิดความไพเราะ ได้แก่ การ
วางตำแหน่งของเสียง (Position) ซ้าย ขวา หน้า หลัง เฉียง
รวมทั้งการสะท้อนของเสียง (Reverb)

ภาพที่ 6 คลิปวิดีโอผลงานสร้างสรรค์
ที่มา: อาทิตย์ กระจ่างศรี (2565)

อภิปรายผล

การสร้างสรรคดนตรีพื้นบ้านอีสานร่วมสมัยร่วมกับทัศนียภาพของเสียงผ่านผลงาน “เดินดง” มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาวิธีการสร้างสรรคดนตรีพื้นบ้านอีสานร่วมสมัย โดยได้แรงบันดาลใจจากเสียงนกในบริเวณพื้นที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น เกิดคำถามการทำงานคือ การนำเสียงนกมาทำงานร่วมกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานสามารถทำได้อย่างไร ใช้แนวคิดอะไร กระบวนการในการสร้างสรรคเป็นอย่างไร ผลการศึกษาพบว่า การนำเสียงนกมาทำงานร่วมกับดนตรีพื้นบ้านอีสานสามารถทำได้ ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่านักมีคุณลักษณะของเสียงและรูปแบบจังหวะที่ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีอัตราความเร็วที่คงที่สามารถวัดได้ จากผลดังกล่าว ผู้สร้างสรรคใช้เสียงนกเป็นหลักในการทำงานเน้นที่เสียงนกโพระดก ซึ่งเป็นนกที่ส่งเสียงร้องทุกช่วงเวลาและในทุกพื้นที่ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยกำหนดให้เสียงนกโพระดกเป็นเครื่องกำหนดจังหวะของเพลงทั้งหมด ซึ่งอัตราความเร็วของเพลงก็นำมาจากความเร็วของนกที่ร้อง รวมทั้งการกำหนดคีย์เพลงเช่นกันคือคีย์ F ส่วนเสียงนกตัวอื่นเป็นเสียงประกอบเพื่อสนับสนุนเสียงนกโพระดก ในส่วนของทำนองผู้สร้างสรรคใช้ทำนองลายทางสั้นของดนตรีพื้นบ้านอีสานเป็นทำนองหลัก และใช้เครื่องดนตรี Synthesizer เป็นเสียงสร้างบรรยากาศ นอกจากนี้ผู้สร้างสรรคยังคิดค้นหาวิธีสร้างเสียงนกพิราบจากเครื่องดนตรีขึ้นมาใหม่ โดยใช้กลวิธีใช้นิ้วถูกับหนังกลอง

ผลการสร้างสรรคดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด (Truax, 2000) ได้อธิบายเรื่องการทำงานด้านทัศนียภาพทางเสียงนั้น

สามารถใช้วิธีการบันทึกเสียงธรรมชาติมาผสมเข้ากับเพลง หรือสร้างเสียงดนตรีจากวัสดุตามธรรมชาติได้ สอดคล้องกับ แนวคิดราคะ (Politoske, 1988) ที่อธิบายดนตรีสามารถทำให้ ผู้ฟังรู้สึกถึงช่วงเวลาและพื้นที่ได้ ผู้ สอดคล้องกับทฤษฎีการเป่า แคนของ (สนอง, 2549) ได้อธิบายหลักการลายทางสั้นซึ่งเป็นลาย อยู่ในกลุ่มบันไดเสียงหรือโหมด (Mode) ใช้เป่าประกอบหมอลำ กลอน

ข้อเสนอแนะ

การสร้างสรรค้งานครั้งนี้ เป็นผลงานดนตรีอีสานร่วมสมัยเชิงวิชาการเพื่อนำเสนอผลงานในโครงการนำเสนอผลงานวิชาการ ด้านงานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงร่วมสมัยระดับชาติ ครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2565 (The 2nd National Contemporary Creative Performance Arts Conference 2022)จัดโดยสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยการศึกษาเสียงนกที่อยู่กับผู้สร้างสรรค์มาโดยตลอด เป็นเสียงที่ซบกลุ่มผู้คนในมหาวิทยาลัยขอนแก่นอยู่ทุกวันเวลา เป็นเสียงที่เกิดขึ้นจริงตามธรรมชาติ นำมาเป็นต้นแบบในการทำงานต่อยอดจากจินตนาการ ในฐานะนักดนตรี (ผู้เรียบเรียงเสียง) โดยการผสมความรู้จากนักวิชาการดนตรีตะวันตกและดนตรีอินเดียเข้ากับองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสานของผู้สร้างสรรค์ ทำให้เกิดเป็นผลงานเชิงทดลองชิ้นนี้ อย่างไรก็ตามก็ยังมีพื้นที่อีกมากมายที่มีเสียงในระบบนิเวศน์ที่มีเชื่อมโยงผู้คนกับสิ่งแวดล้อมนั้น ที่สามารถใช้แนวคิด

ทัศนียภาพทางเสียงเป็นกรอบในการทำงานเพื่อก่อให้เกิด
ประโยชน์ด้านงานศิลปะ วิชาการ และอาชีพต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

เกษมสันต์ พรหมสุภา. (2560). *เบอร์นี่ เคราส์ และเสียงเพลงจาก
สรรพลัต์ว. สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2565, จาก*

<https://themomentum.co/songscape-bernie-krause/>.

ณัฐนรี ชลเสถียร. (2566). *เสียงในโรงพยาบาลกับการเยียวยา.
สืบค้น 12 มิถุนายน 2566, จาก*

<https://www.sac.or.th/portal/th/article/detail/4>

35.

สนอง คลังพระศรี. (2549). *ศิลปะการเป่าแคน: มหัศจรรย์แห่ง
เสียงของบรรพชนไทย. วิทยาลัยดุริยางคศิลป์*

มหาวิทยาลัยมหิดล.

Politoske, D. (1988). *Music*. University of Kansas: Prentice
– Hall INC.

Truax, B. (2000). *Acoustic Communication*. Praeger.

